

Protokoll för vid besöket hos Polismyndigheten i Norrbotten, arresterna Kalix och Haparanda., den 24–26 april

---

Inledning

Den 23–26 april genomförde JO:s NPM-enhet, på uppdrag av justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger, oanmälda besök i flera polisarrestorer i Norrbottens län. Biträdande enhetschefen Gunilla Bergerén och föredraganden Lars Olsson besökte i det sammanhanget arrestlokalerna i polisstationen i Kalix den 24 april och i Haparanda den 25–26 april.

Bakgrund

Justitieombudsmännen har enligt lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO-instruktionen) tillsyn över dem som utövar offentlig verksamhet för att tillse att dessa följer lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. JO:s tillsyn omfattar bl.a. polisen. Ombudsmännen ska särskilt tillse att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet iakttar regeringsformens regler om saklighet och opartiskhet och att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter respekteras i den offentliga verksamheten.

Av 5 a § i JO-instruktionen framgår att justitieombudsmännen därutöver fullgör de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (national preventive mechanism, NPM) enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Opcat).

Syftet med det fakultativa protokollet är att upprätta ett system för regelbundna besök, genomförda av oberoende internationella och nationella organ, på platser där personer hålls frihetsberövade, för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Besökens genomförande

Besöket i polisstationen Kalix inleddes den 24 april kl. 18.00 med att JO:s medarbetare togs emot av polisassistenterna Jonas Nilsson och Rickard Nordström. Därefter förevisades arrestlokalerna.

Besöket i polisstationen Haparanda inleddes den 25 april kl. 07.50 med att JO:s medarbetare togs emot av inre befälet Christer Holm och förevisades arrestlokalerna.

En sammanfattande genomgång hölls med Lars Öberg, enhetschef Område Östra Norrbotten, den 26 april.

lakttagelser m.m. under besöket i polisstationen i Kalix

Organisation m.m.

Polismyndigheten i Norrbotten är organiserad i två avdelningar. Under avdelningarna finns fyra geografiska områden: Norra Lappland, Östra Norrbotten, Piteå älvdal och Luleå-Boden. Bl.a. Kalix och Haparanda hör till område Östra Norrbotten. Det är ungefär fem mil mellan Kalix och Haparanda.

Kalix arrest har tre tillnyktringsceller och tre anhållningsceller i bruk av total nio celler i arresten. Under 2011 placerades 94 gripna/anhållna och 157 omhändertagna enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB) i arresten.

Sedan den 1 januari 2012 arbetar enbart civilanställda arrestvakter i arresten i Kalix. Fredagar och lördagar arbetar arrestvakt på schema, vid övriga tidpunkter rings arrestvakt in. Ensamarbete förekommer inte, vid behov rings en andra arrestvakt in. Vardagar kl. 8–16.30 är ett inre befäl i tjänst på polisstationen.

Polispatrullen som omhändertagit personen sköter avvisitering och inskrivning i arresten. Om en kvinna blir omhändertagen och kvinnlig personal inte finns att tillgå ringer polisen i Kalix in en kvinnlig arrestvakt eller kvinnlig polis för avvisitering.

Förmansprövning vid frihetsberövanden enligt rättegångsbalken görs alltid av länsvaktande befäl i Luleå.

Om det inte finns ett inre befäl eller ett yttre befäl i tjänst i Kalix genomförs förmansprövning av frihetsberövanden enligt LOB på distans av länsvaktande befäl i Luleå. Patrullen ger per telefonen en så utförlig beskrivning av tillståndet hos personen i fråga som möjligt. Personal ansåg att en framtida ordning med kamera som hjälpmedel inte nämnvärt skulle förbättra förutsättningarna för genomförandet av förmansprövning på distans.

Celler och andra utrymmen

Arresten var ordnad och välstädad.

Anhållningscellerna har en väggfast inredning med säng, pall och skrivbord. En av anhållningscellerna i arresten har egen toalett med dörr. Cellen används oftast för frihetsberövade kvinnor.

Tillnyktringscellerna har ingen utrustning förutom en väggfast brits och en galonmadrass.

Arresten har en rastgård. Rastgårdens tak är täckt av ett flätat stängsel och ett plasttak som släpper igenom visst ljus. Rastgården har heltäckande träväggar med undantag för en fönsteröppning med flätat stängsel.

Det påpekades att det under en skydds rond tidigare under året upptäckts att det inte varit möjligt att låsa upp en brandutrymningsdörr ut ur arresten.

I arrestlokalerna finns en lös gummibatong.

Information om rättigheter

Rikspolisstyrelsens informationsblad (Information till dig som är misstänkt för brott och därför har berövats friheten) används särskilt för att informera personer som tidigare inte varit frihetsberövade i Kalix om deras rättigheter.

Informationsbladet är upphängt på väggen vid skrivbordet för inskrivning.

För mer information om skyldigheten att informera frihetsberövade om deras rättigheter, se protokollet från besöket i arresten i Gällivare (dnr 2068-2012).

Underrättelse till anhöriga

Enligt uppgift från personal kontaktas åklagaren om en anhållen vill låta underrätta en anhörig om var han eller hon befinner sig. För mer om denna fråga, se redogörelse i protokollet från besöket i Luleå med tillhörande hänvisningar (dnr 2075-2012).

Hälso- och sjukvård

Om fråga uppstår kring en frihetsberövad persons hälsotillstånd ringer polisen akutmottagningen i Kalix eller transporterar den frihetsberövade personen dit.

lakttagelser m.m. under besöket i polisstationen i Haparanda

Organisation m.m.

Arresten i Haparanda har två stycken tillnyktringsceller. Enligt uppgift från polisen drivs verksamheten i Haparanda på dispens från Rikspolisstyrelsen. Dispensen skulle förutsätta att arrestens celler enbart används för omhändertagande enligt LOB. Övriga personer som frihetsberövas av polisen i Haparanda transporterats till arresten i Kalix.

Antalet inskrivna i arresten i Haparanda har minskat kraftigt under senare år: 2009 omhändertogs 106 personer enligt LOB och 2011 49 personer. Personer som omhändertas enligt LOB transporterats i många fall till arresten i Kalix då denna har arrestvakter som arbetar schemalagt. Enligt uppgift bidrar även de långa avstånden

för transporter till arrester till att det totala antalet omhändertaganden enligt LOB i Haparanda blivit färre.

När arresten i Haparanda nyttjas tjänstgör en civilanställd arrestvakt tillsammans med polis.

Många av personerna som omhändertas i Haparanda har hemvist i Finland. Många i personalen är tvåspråkiga.

Celler och andra utrymmen

Celler som inte längre är i bruk användes delvis som utrymmen för förvaring.

Tillnyktringscellerna i Haparanda saknar inredning förutom en galonmadrass.

Information om rättigheter

I utrymmet för avvisitering finns Rikspolisstyrelsens informationsblad (Information till dig som är misstänkt för brott och därför har berövats friheten) upphängt på väggen.

Hälso- och sjukvård

Haparanda saknar en landstingsdriven eller kommunal tillnyktringsenhet. Vid behov kontaktas ofta vårdcentralen i Haparanda som har öppet till kl. 19 på vardagar och kl. 17 på helger.

Avslutande genomgång rörande besöken i Kalix och Haparanda

JO:s medarbetare redogjorde för vad som kommit fram under besöken i Kalix och Haparanda arrester. Polisledningen anförde bland annat följande. Även poliser tjänstgör som arrestvakter, inte enbart civilanställda, och batongen i arrestlokalen i Kalix är tänkt att användas av poliser. En extra säkerhetsnyckel har införskaffats för brandutrymningsdörren i Kalix och ingen ska kunna bli inlåst vid brand eller strömavbrott.

Efter besöket inhämtades följande uppgifter från Rikspolisstyrelsen. Rikspolisstyrelsens Fastighetssektion genomförde en inspektion av arresten i Haparanda i november 2009. Av protokollet från inspektionen framgår att när fel och brister är avhjälpta ”får cellerna (berusade och anhållna) användas som LOB-celler”. Polismyndigheten skulle enligt protokollet meddela Rikspolisstyrelsen när fel och brister är avhjälpta. (Protokoll vid löpande tillsyn av arrester daterat 2009-11-16, dnr PVS-915-6452/09). Någon dispens från Rikspolisstyrelsen föreligger inte och handlingar som styrker att åtgärder vidtagits av Polismyndigheten i Norrbotten för att avhjälpa felen och bristerna i arresten finns inte på Rikspolisstyrelsen.

Jag har tagit del av protokollet. Vad som framkommit föranleder för närvarande inte några åtgärder från min sida.

Hans-Gunnar Axberger